

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

62. An si quis occidat invasorem rerum suarum, etiamsi recuperare eas
judicialiter posset, teneatur ad restitutionem? Ex p. 5. tr. 4. r. 45.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

consequeretur, Rufus si quis alteri magnam pecunie summam promitteret, licitum esset se abdicare, quod concedere absurdissimum est, & dignum grauissima censura.

17. Deinde membri cuiuslibet abscisso est intrinsecè mala, & prohibita iure naturali: Ergo non licet, sicut nec licet sui occidio, ad idem enim præceptum quintum decalogi vtrumque pertinet.

18. Nec obstat dicere cum Pasqualigo, negando, quòd abscisso membri sit intrinsecè mala, aliàs nunquam esset licita, etiam in extrema necessitate pro saluanda vita totius, sicut quia mendacium est intrinsecè malum; nunquam est licitum, etiam pro saluanda vita alicuius *c. super eo, de usuris*. Et sic cum aliquando sit licita mutilatio, *c. Euanuchus, c. si quis à Medicis 55. dist.* hæc non est intrinsecè, & ex obiecto mala. Verum Pasqualigus male theologizauit, quia aliàs neque homicidium non esset ex obiecto malum, neque furtum, quod Catholicè negari absolūtè nequit. Probatu sequela, quia aliquando licet hominem occidere, cum est medium ad effugiendam mortem, & est aggressor iniustus. Deinde dum quis est in vrgentissima necessitate, licet rem alienam clam surripere: Ergo si ex eo quòd in necessitate saluandi vitam, & salutem corporis licitum est se castrare, aut mutilare, colligit hic Doctor, quòd mutilatio non est intrinsecè, & ex obiecto mala, neque homicidium, aut furtum mala essent intrinsecè, & ex obiecto. Quod dici nequit, quia cum sint præcepta naturalia eorum obiecta sunt contra naturam rationalem, atque ita intrinsecè mala.

Alias rationes adducit etiam pro hac firmanda sententia doctus Hurtadus, ex quibus patet responso ad argumenta, quæ contra me adducit Caramuel.

Ad ea verò, quæ contra me ipse asserit circa lasciuiam Spadonum, & ad expositionem *c. 19. D. Matthai* respondeo, esse contra communem sententiam Theologorum, qui in eorum fauorem adducunt plures Patres, vt visum est, & ferè omnes expositores Neotericos illius loci D. Matthai, vide etiam post hæc scripta virum eruditissimum Patrem Gudelinum *de Irregul. c. 3. q. 2. confect. 4. n. 12* qui plura asserit ad confirmationem eorum quæ superius dicta sunt.

De Restitutione propter homicidium & mutilationem.

RESOL. LXI.

An si quis occidat inuaforem excedens moderamen iustæ tutelæ, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 44.

§. 1. Clarum est non teneri ad vllam restitutionem si quis occidat inuaforem cum moderamine iustæ tutelæ ad tuendam vitam, libertatem, honorem, diuitias, &c. vel suas, vel proximorum innocentium de quibus casibus supra satis dictum est. Difficultas oritur quando in dictis casibus non fuisset seruatum moderamen iustæ tutelæ? & affirmatiuam sententiam ex Nauarro docet Rodriguez *in sum. tom. 1. cap. 122. num. 1. Valscopuse, de restit. c. 2. §. 4. dub. 4.* Petrus Nauarra *de restit. lib. 4. c. 1. n. 92.* Sanchez *in opus. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 9. n. 3.* Faustus *de restit. disp. 2. q. 10. num. 4.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 18. dub. 4.* Becanus *in 2. 2. D. Th. de iust. & iure, q. 9. de restit. concl. 2.* vbi sic ait. Qui inuaditur ab altero sine prouocatione, si iustam moderationem notabiliter excedat, ita vt mortaliter peccet occidendo suum inuaforem, tenetur integrè damna compensare. Ratio est, quia qui ita occidit, facit alteri in-

Tom. VIII.

inuriam, & est causa totius damni, sicut is qui dolo, vel lata culpa est alteri causa damni. Dices, qui alterum iniuste aggreditur, aperta vi, vel ex insidiis occidit, maiorem infert iniuriam, quam qui aggressus & rei indignitate commotus occidit aggressorem, ergo ad maiorem tenetur restitutionem, ergo si hic integrè, alter non integrè tenetur compensare, & ita sentit Angelus *ver. institutio, §. homicidia*, & quidam alij. Respondeo negando consequentiam, quia quantitas restitutionis non debet estimari ex quantitate iniuriæ, sed ex quantitate damni per iniuriam mortiferam illati; itaque cum hic interuenit iniuria quæ sit peccatum mortale, damnum integrè refarciendum est. Contraarium fit in pena, quæ responderet iniuriæ, non damno. Vnde vbi fuit maior iniuria, maior quoque pena est irroganda. Ita Becanus.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, & illam reprobat Strouersdorf *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. diff. vnic. m. 2. concl. 5.* & Syluius *in 2. 2. q. 62. art. 2. quæritur 3.* Cælestinus *in comp. Theol. mor. tr. 10. c. 3. n. 3.* Comitulus *in resp. lib. 1. q. 11. n. 6.* Dico igitur quòd si quis quantumcumque iniuste inuafus occidendo, vel percutiendo excedat moderamen inculpatæ tutelæ, ad restitutionem tenetur pro ratione excessus: si enim per leuem inaduertentiam, vel aliam venialem culpam excessit modum defensionis, quod præsumendum erit, quando non ex voluntate occidit, sed animo defendendi se, vel sua, præsertim in defensione vitæ propriæ, cuius amittendæ timor strenuum quemque perturbare solet, tunc leuis quoque restitutio iniungenda erit culpa proportionata; v. g. vt præces, ac sacrificia aliqua pro occiso offerri faciat, vel alia familia. Quòd si maior excessus interuenit, maior erit restitutio exhibenda, iuxta prudentis arbitrium, vt si fortè per culpam Theologicam mortalem crasse inaduertentiæ hominem occidisset, non seruato moderamine, maior quidem, non tamen integra restitutio facienda erit, ac si prudens & sciens occideret, quamuis contradicat Nauarra. *cap. 15. num. 27.* & Lopius *1. part. cap. 72. §. ante penultimo*, contra Syluestrum *vbi supra*, & Sotum à Lopio citatum. Ratio est, quia ea restitutio non debetur nisi ex culpa iniustæ acceptionis, quanto ergo minor fuerit culpa, tanto minor debet esse restitutio, quæ si per crassam inaduertentiam eueniat, sub duplo minor esse fortè debet, quam si dedita opera contingat. Et hæc omnia docet Rebell. *de oblig. iust. part. 2. lib. 3. q. 12. n. 7.* Et hanc opinionem probabilem putat Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 21. num. 135.*

3. Non desinam hic obiter adnotare quòd etiam in casu nostro Fernandez *in exam. Theo. mor. p. 1. c. 14. §. 1. n. 7.* ex Perez docet duplo minorem esse imponendam restitutionem illa, quæ imponitur ei, qui dedita opera occidit, quia duplo minor culpa.

RESOL. LXII.

An si quis occidat inuaforem rerum suarum, etiamsi recuperare eas iudicialiter possit, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 45.

§. 1. Affirmatiuè respondet Petrus Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. num. 413.* vbi sic ait. Ex quibus infero quòd si ablatum esset recuperabile per iudicem non liceret occidere, tunc enim cum reuera non sit res amittenda, iniuste occideret. Ita ille, & ante illum Bartolus *in l. furem, ff. de sicariis.* & Syluest. *ver. excommunicatio 6. not. 4. cal. 9. §. ista enim intelligi*, vide etiam Comitolum *in resp. lib. 4. q. 10. n. 17.* & Homobonum *de cal. reseru. part. 2. c. 3.*

2. Secunda sententia est Caietani affirmantis *in 2. 2. q. 64. art. 7.* quòd etiam si res recuperari possint, potest aggressus

L aggressus

aggressus uti iure suo defendendi, & inuasorem occidere.

3. Tertia opinio distinguit. Vnde Fernandez in *exam. Theol. moral.* p. 1. c. 14. §. 1. n. 13. sic ait. Dico igitur cum facilis erit recuperatio per iudicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sor. §. 1. art. 8. cum plurimis Theologis & Iuristis, quos refert. Illicitum, inquam, contra charitatem, quæ iubet leue damnum pati pro euitando maiori, aut saltem maximo proximi; sed leue damnum est, breui tempore carere rebus suis, maximum verò malum vitæ orbitas; ergo ex charitate tenetur quis gergere breui spatio suis rebus, ut deuitet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra iustitiam, quia nemini ex officio licet inferre grauissimum damnum proximo pro euitando leui suo, alioqui pro teruntio liceret raptorem occidere.

4. Dico secundò. Cùm difficilissima speraretur ablatarum rerum recuperatio per iudicem, tunc si aliter quam occidendo non posset quis sua comparare, liceret occidere furem. Ita Fernandez & Malderus in 2. 2. *tract.* 3. c. 1. *dub.* 13. §. *dico quinto.*

5. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed ego secundæ Caietani magis adhaereo, quam etiam tenet Lessius *lib.* 2. c. 9. *dub.* 11. *num.* 71. & Rebellius p. 2 *lib.* 3. q. 12. *num.* 10. vbi docet non peccare contra iustitiam, ac proinde non teneri ad restitutionem, si quis occiderit inuasorem rerum suarum, etiamsi eas iudicialiter, si illum non occideret, postea posset recuperare. Et ratio est, quia inuasor nullum ius iustitiæ habet, ut domino inuito res suas accipiat, sed iniuste eas inuadit. Ergo iuste eas defendere quis posset etiam cum detrimento ipsius inuasoris.

RESOL. LXIII.

An, si inuasus, etiam Nobilis, possit fugere & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. *Rel.* 48.

§. 1. **A**firmatiuè respondet Rebellius p. 1. *lib.* 3. q. 12. n. 6. vbi sic ait: Teneretur nihilominus fugere laicus etiam nobilis, si aggressori præbuisset vehementem occasionem aggressoris per magnam iniuriam. Ita ille, cum aliis.

2. Verùm mihi contraria sententia magis placet, quam tueretur Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 21. n. 136. Molina *de iust.* tom. 4. *tract.* 3. *disp.* 8. & Becanus in 2. 2. *D. Thom.* q. 62. *de restit.* q. 9. *concl.* 3. vbi sic ait. Qui inuasus ab altero potest fugere, vel aliter declinare, etsi id non faciat, se debita moderatione se, vel sua defendens occidat inuasorem, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia non peccauit contra iustitiam, sed contra charitatem, non enim ex iustitia tenebatur fugere, vel à via declinare. Confirmatur, quia nemo ex sua malitia, qua vult alterum inuadere, acquirit ius in illum; quo illum obliget ad fugam, ita ut nisi fugiat, vel patiatur se interfici, censetur ipsi facere iniuriam, sed solum tenetur fugere ex charitate, si sine honoris dispendio possit. Ita Becanus.

3. Nec valet dicere cum Rebellio, quòd præbuit vehementem occasionem aggressori per contumelias, vel alios modos grauer iniuriosos: nam respondeo cum Fausto in *specul. Confess. disput.* 25. q. 10. *numer.* 2. & aliis, quòd licet inuasor habuerit occasionem aggradiendi, iniustitiam tamen, & peccatum committit in aggressione, & licet inuasus peccauerit in occasione, quam dedit inuasori, nihilominus postea iuste defendit se ab eo: ergo si eum occidat, non facit ei iniuriam, ac proinde non peccat contra iustitiam, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, sed se habet illud homicidium tanquam per accidens, & mediante alte-

rius malitia proueniens occasione iniuriæ illata. Sed hæc doctrina militet in Clericis, dicemus in sequenti resolutione.

RESOL. LXIV.

An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat inuasorem, peccet contra iustitiam, ita ut teneatur restituere?

Et an ut supradicti auertant graues ictus baculis, vel pugni inferendos, vel ob leuem alapam vitandam, possint inuasum occidere inuasorem, & non teneantur restituere, etiam si possint, siue fuga sit dedecori, siue non, teneantur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. *Rel.* 49.

§. 1. **P**eccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, docet Petrus Nauarra *de rest. lib.* 2. c. 22. *num.* 389. In Clericis enim locum non habet defensio honoris, cùm enim humilitatem, modestiam, ac mansuetudinem profiteantur, nullum ei dedecus accersit ex aliorum contumeliis, aut ex eo quòd fugiant, sed potius gloria & bonum nomen, neque pati habentur, sed magis potius; quòd, ut dictum est, non accidit in viro nobili seculari: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Rodriguez in *sum. tom.* 1. c. 220. n. 13. vbi sic ait. [Nos est licito a los Clerigos herir o matar a los que los acometen por defender su honra, antes o despues que han recibido la injuria, assi lo tienen los autores alegados, afirmando que no solamente pecan contra la religion de su estado, mas aun contra la justicia, y assi estan obligados a restitution como verdaderos homicidas, por que en ellos no ay, ni milita la razon de la defension de la honra pues huyendo no la pierden, antes la ganan, ya que profesan humildad conforme su estado.] Sic ille.

2. Verùm non desinat hic adnotare Lessius *lib.* 2. c. 9. *dub.* 22. *num.* 86. docere supradictos in tali causa peccare quidem contra charitatem, non autem contra iustitiam, atque ideo ad restitutionem non teneri, maxime si vita, vel fortunæ inuadantur; non enim ex iustitia tenetur fugere, & hæc bona talia sunt, vt possint ea defendere. Idem dicendum si graues ictus baculis, vel pugni inferendi, quia vt hos auertat, potest se tueri. Ita Iul. Clar. *de homicidio*, n. 32. vbi generatim docet, inuasum non teneri fugere, etiamsi possit, siue fuga sit dedecori, siue non, dicitque esse communem opinionem inter Iurisperitorum, quòd intellige non ita teneri vt peccet contra iustitiam, si se defendat: videtur tamen peccare contra iustitiam si ob legem alapam vitandam occidat, quiares, quam defendit, magni momenti non censetur, ac proinde non videtur ei esse ius, causa illius retinendæ tantum malum irrogandi. Ita Lessius *loc. cit.* & post illum Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. q. 8. *dub.* 4. *numer.* 78. Hurtado & Mendoza in 2. 2. *vol.* 1. *disp.* 17. *sect.* 16. §. 135. & *sect.* 21. §. 162. Becanus *de iust.* in 2. 2. *D. Thom.* q. 9. *de restit.* *concl.* 3. vbi docet, quòd in nostro casu Ecclesiasticus lege iustitiæ non tenetur magis, quam secularis.

RESOL. LXV.

An si vir infima conditionis, vel vir Ecclesiasticus, nolens arripere fugam, sed resistat & occidat inuasorem, non solum peccet, sed teneatur ad restitutionem?

Et verum prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infima conditionis homines, qui alapa percussus, et fuisse, aut quocumque alio modo inuasus non sibi consulant fugere ante acceptam alapam, & iniuriam, sed de recuperatione, & occidant inuasorem, peccentne mortaliter contra iustitiam, vel solum contra charitatem? Ex p. 8. tr. 7. & *Milic. Rel.* 49. §. 1. Nouilli